

мою правової освіти населення, організаційне та методичне забезпечення правової освіти повинно бути спрямоване на визначення основних завдань щодо набуття правових знань, навичок та вмій громадянами та посадовими особами державних органів, установ і громадських об'єднань. Правова освіта – це структурний компонент освіти, процес набуття правових знань, формування поваги до права, закону, прав та свобод людини. В результаті повинні скластися відповідні правові орієнтації, правові установи, мотиви правомірної поведінки.

Правове навчання курсантів вищих навчальних закладів цивільного захисту здійснюється згідно з Галузевим стандартом вищої освіти.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми курсанти, студенти, слухачі повинні знати права, свободи та обов'язки людини і громадянина; правовий статус і повноваження центральних органів державної влади; основні положення цивільного, трудового, сімейного, житлового права, права соціального забезпечення та права інтелектуальної власності; основні положення законодавства України, що регламентують забезпечення пожежної та техногенної безпеки об'єктів; основні положення адміністративного законодавства України; порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення; методику розслідування та запобігання злочинам, пов'язаним з пожежами; порядок організації та проведення експертиз та ін.

У процесі навчальної діяльності визначальним є не тільки розвиток інтелекту і пам'яті, а розвиток почуттів, формування характеру. Отже, тільки завдяки поєднанню навчання і виховання можна досягти високого рівня правової свідомості й правової культури курсантів та студентів.

***Коханенко В.Б.**, к.т.н., доцент, доцент кафедри інженерної та аварійно-рятувальної техніки Національного університету цивільного захисту України;*

***Баркалов В.Г.**, викладач кафедри інженерної та аварійно-рятувальної техніки Національного університету цивільного захисту України;*

***Соколов Л.М.**, науковий співробітник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту*

ПЕРЕГЛЯД СИСТЕМИ НАВЧАННЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЙ КУРСАНТІВ

Питання якості навчання у зв'язку з постійною модернізацією вищої освіти все частіше переглядаються, змінюються, інколи не в кращий бік. Отже слід вирішити проблему: які якості повинна формувати система навчання, якими навичками, вміннями, знаннями, компетенціями повинен володіти майбутній фахівець, випускник Національного університету цивільного захисту України.

Вимоги сьогодення, котрі висуваються до підготовки майбутніх професіоналів, обумовлюють необхідність орієнтування курсанта і студента на систему практик, бо повнота професійних знань та умінь, а також навичок, та навіть соціальна самосвідомість формуються в ході самостійної діяльності людини.

Потенціал майбутньої самостійної діяльності людини базується на освоєнні міждисциплінарної сфери використання знань, застосування вмінь та навичок, отриманих під час навчання, забезпечує гнучкість, підвищення мобілізаційних можливостей, як під час навчання, так і під час практичної діяльності, та формування основ для вибору сфери застосування своїх можливостей. Перевірка результатів можлива і в рамках аудиторної практичної діяльності, і під час проходження практик різноманітного типу, передбачених у рамках підготовки працівників сфери цивільного захисту.

Практика в підрозділах ДСНС України дозволяє курсанту встановити цілком конкретний зв'язок між професійними знаннями і професійними діями та намітити орієнтири шляху для поповнення відсутнього і на основі самоаналізу забезпечити поступове становлення професійних компетенцій, в ряду яких компетенція соціальної відповідальності займає пріоритетне значення. Курсанти під час проходження практики визначають різноманітні професійні складнощі, котрі дозволяють намітити шляхи для підвищення рівня підготовки за рахунок заповнення недовідомих професійних знань, вмінь та навичок.

Метою професійної підготовки є становлення соціально орієнтованої людини, здатної працювати в колективі не лише для себе, але і з метою становлення, процвітання служби цивільного захисту, розвитку суспільства й держави. Тому набуття знань, вмінь, навичок у сфері рятувальника має супроводжуватись формуванням здатності його застосовувати їх в умовах повсякденної професійної діяльності (професійних компетенцій) та вміти працювати як індивідуально, так і в команді.

Практична навчальна діяльність вимагає характеристик критеріїв оцінки результатів теоретичних знань.

Комплекс критеріїв, ознак, якими можна оперувати під час дослідження ефективності організації процесу навчання в рамках практики, включає в себе:

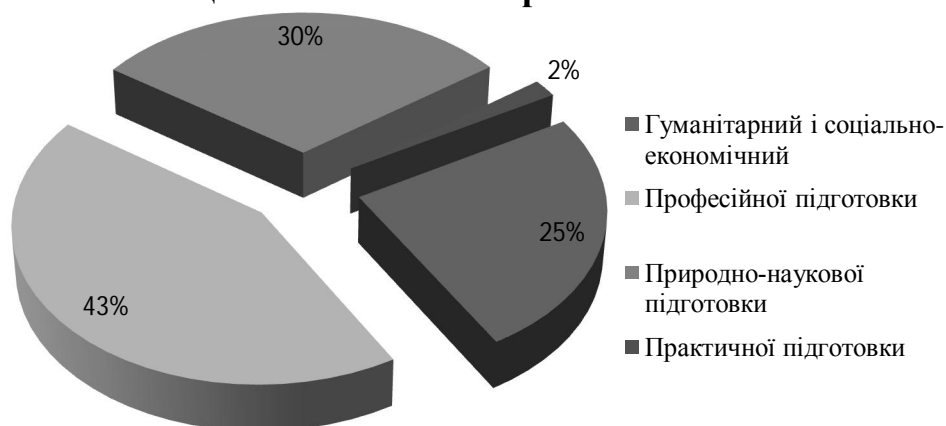
- підтвердження наявності знань основоположних термінів та визначень, що характеризують сутність важливих професійних категорій;
- здатність організовувати заняття різних типів, вміння здійснювати аналіз діяльності колег і самоаналіз;
- вміння здійснювати самоконтроль;
- вміння раціонально використовувати час, відведений на виконання завдання;
- професійно-орієнтоване мислення, яке проявляється у здатності здійснювати оцінку і проводити оперативний аналіз пожежі, виконувати розрахунок сил та засобів, використовувати необхідні формули, обґрунтовувати й формулювати висновки;
- здатність до раціонального планування службової діяльності;

- реалізацію на практиці знань, вмінь в адаптованому до реальної ситуації варіанті на основі мотивованих рішень;
- пошук резервів, а саме ефективне використання часу;
- навички виконання розрахунків, відповідальність.

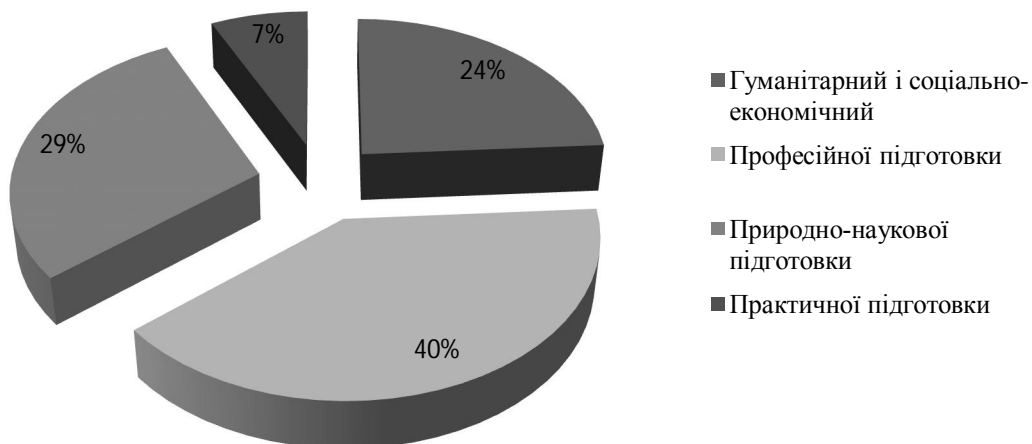
Дослідження діяльності в рамках різного виду практик показало, що система, яка склалася при підготовці курсантів, не завжди забезпечує їх становлення; а взагалі становлення як у сфері збільшення на підставі аудиторного навчання сукупності знань, вмінь, навичок, так і у сфері становлення особистості слухача проходить поступово.

Для вирішення цієї задачі було проведено аналіз співвідношення часів гуманітарного і соціально-економічного циклу дисциплін із професійним циклом, циклом природно-наукової та практичної підготовки для освоєння наступних спеціальностей: інженерної механіки, машинобудування, пожежогасіння, пожежної безпеки, психології. Плани навчання представлені на графіках.

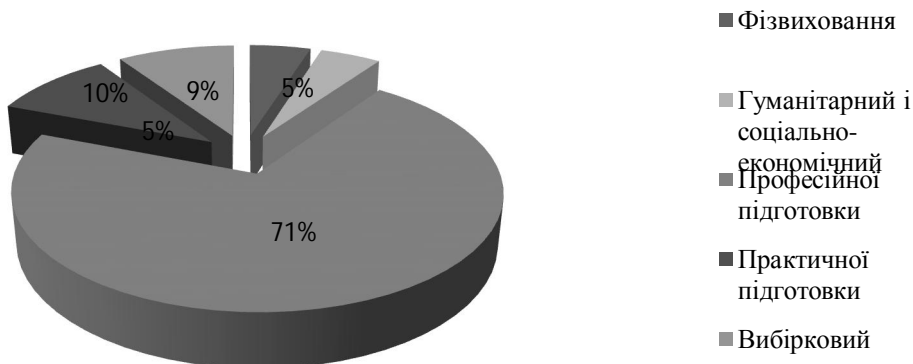
План навчання циклів дисциплін спеціальності «Інженерна механіка»

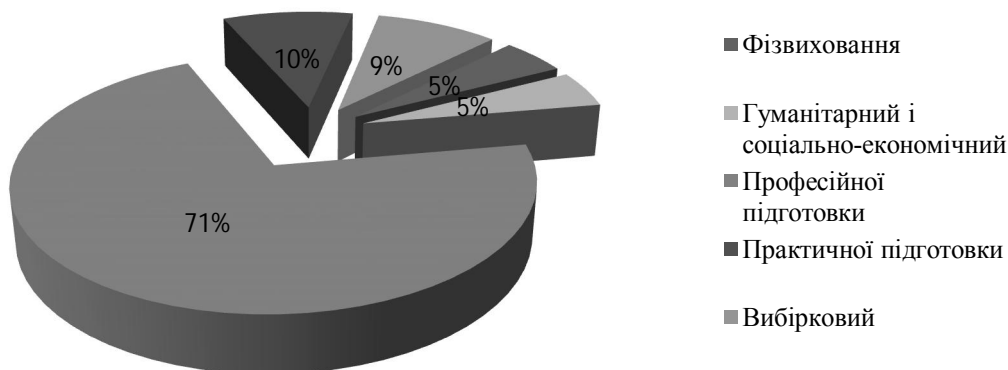
План навчання циклів дисциплін спеціальності «Машинобудування»

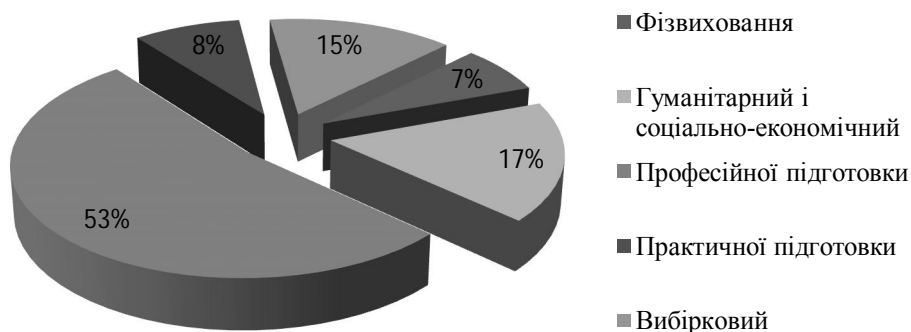
План навчання циклів дисциплін спеціальності «Пожежогасіння»

План навчання циклів дисциплін спеціальності «Пожежна безпека»

План навчання циклів дисциплін спеціальності «Психологія»

Необхідно встановити цілком визначений зв'язок між професійними і гуманітарними знаннями, природно-науковими знаннями, фізичним вихованням у співвідношенні з практикою для підвищення рівня професійних знань курсантів.

Як відомо, практика курсантів проходить в оперативних підрозділах ДСНС, а саме в пожежно-рятувальних частинах. Та не завжди курсанти мають нагоду потрапити на ліквідацію надзвичайної ситуації чи пожежі через їх відсутність під час проходження практики. Тому, на наш погляд, термін проходження практик слід переглянути у бік збільшення.

В результаті аналізу робочих навчальних планів різних дисциплін встановлено, що співвідношення часів спеціальних дисциплін і часу, відведеного на викладання гуманітарних дисциплін, а також часу, відведеного на практику, різняться між собою.

Можна дійти висновку, що в машинобудівних ВНЗ для підготовки бакалаврів відводиться більше годин у загальному обсязі. Отже цю інформацію слід взяти до уваги.

У випадку, коли абітурієнти матимуть повну середню чи вищу освіту, то період їх підготовки за спеціальностями нашого ВНЗ, значно скорочується: достатньо дати їм лише професійний та практичний цикли дисциплін в обсязі приблизно 2000 – 2500 годин.

Навчально-методичному відділу університету слід переглянути робочі навчальні плани щодо співвідношення годин спеціальних дисциплін із годинами гуманітарних дисциплін та годинами, відведеними на практику при підготовці бакалаврів та магістрів (спеціалістів). Для того, щоб курсанти краще засвоїли теоретичний матеріал, потрібно відвести більше годин (часу) на практику.

Вступній комісії університету слід повернути назад вимоги щодо пріоритету до абітурієнтів, які відслужили строкову військову службу у Збройних Силах України або працювали в підрозділах ДСНС України. Абітурієнти, які поступають після служби у Збройних Силах України або мають стаж роботи, впевнені у своєму виборі професії й будуть проходити службу далі у структурі ДСНС України.

Лутак Н.Г., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Київської області

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНИХ МЕТОДІВ (ТАБЛИЦЬ/СХЕМ) НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ФУНКЦІОНАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Доведено, що 87 % інформації людина отримує за допомогою зорових відчуттів, а 9 % – за допомогою слуху. З побаченого запам'ятовується 40 %, з почутого – 20 %, а одночасно з побаченого і почутого – 80 % інформації. З